

SZTE-expedíció indul Közép-Ázsia hegységeibe Prinz Gyula nyomdokain

A Szegei Tudományegyetem Földrajzi és Földtudományi Intézet két oktatója, Dr. Sipos György és Dr. Barta Károly, valamint egy hallgatója, Vincze Ákos, egyedülálló expedícióra indul a Tien-san nyugati és a Pamír hegység középső részébe. A kutatók magashegyi körülmények között, négy héten át gyűjtenek mintákat, eddig megoldatlan geomorfológiai kérdések megválaszolásához. A csapat tagjai nagy elődök, például Prinz Gyula által is vizsgált területen dolgoznak majd a Föld egyik legintenzívebben emelkedő térségében.

Egyre erősödik a Szegei Tudományegyetem kapcsolata a közép-ázsiai térséggel. Korábban írtunk róla, hogy a magyarországi kirgiz nagykövet nyitotta meg az SZTE klímaváltozással és természeti veszélyekkel foglalkozó „[Natural Hazards and Climate Change](#)” konferenciáját, korábban pedig Prinz Gyula geográfus, az SZTE egykori nemzetközi hírű díszdoktora és tanszékvezető professzora által, az 1906. és 1909. évi, belső-ázsiai kutatóútjai során készített fotókat és rajzokat bemutató, egyedülálló [kiállítás nyílt meg, speciális kirgiz folklórműsorral](#) fűszerezve az SZTE Földrajzi és Földtudományi Intézetben.

A XXI. században is tartogat még újdonságokat a Tien-san és a Pamír a tudósok számára. Ezért is vállalkoztak az expedícióra az SZTE geográfusai, akik augusztus közepén indulnak útnak és veszik célba a hegyeket és két jelentősebb folyó völgyét. A projektet támogatja a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFI) is egy OTKA (Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok) pályázat keretében.

A tervezett kutatás a Nyugati-Tien-san és a Középső-Pamír folyóvízi teraszképződésére, valamint a hosszútávú lepusztulás ütemének számszerűsítésére fókuszál. A vizsgálatokhoz két folyó-, illetve völgyrendszert, a Nyugati-Tien-san területén található Zeravshan folyót és a Középső-Pamírban húzódó Bartang folyót választottuk ki. Ezek olyan területeken találhatóak, ahol a recens felemelkedés üteme, a fajlagos lefolyás és a felszíni litológia is nagyban különbözik – mondta Dr. Sipos György, az SZTE TTIK Geoinformatikai, Természet- és Környezetföldrajzi Tanszék tanszékvezetője.

A kutatás fő célja a fenti folyók bevágódási ütemének vizsgálata, a bevágódásuk során képződő úgynevezett folyóvízi teraszok anyagának laboratóriumi kormeghatározásával. Mindez lehetőséget ad a kiemelkedésben tapasztalható térbeli különbségek számszerűsítésére is, ami pedig a régiót rendszeresen sújtó földrengések előrejelzéséhez nyújt értékes információkat. Emellett a vizsgálatok kiterjednek a folyók medrében található ásványi üledékszemcsék kozmogén izotópos és lumineszcens elemzésére is, amivel a hegységek lepusztulásának mértékét lehet a legújabb kutatások alapján meghatározni. Ez azért fontos, mert az intenzíven kiemelkedő hegységek anyagának aprózódásával és mállásával jelentős mennyiségű szén-dioxid vonódik ki a légkörből, ami a klíma hosszútávú változása szempontjából lényeges tényező. Ezen a területen a pontosan dokumentált, mérésen alapuló adatok hiányosak, ezért is lehet nemzetközi szinten is jelentős a most induló kutatás.

Alapkutatási szempontból vizsgálataink egyik fő kérdése, hogy lehetséges-e azonosítani a folyóvízi teraszképződés éghajlati vagy egyéb mozgatórugóit, egy olyan aktívan emelkedő területen, mint a Középső-Pamír és a Nyugati-Tien-san. Elmondhatjuk, hogy a vizsgálandó völgyek és teraszrendszerek eltérő adottságaik miatt, mintegy természetes

laboratóriumként funkcionálnak, ezért esett a választásunk erre tektonikusan és kőzettanilag is változatos területre. A geomorfológiai kérdések mellett a Pamír és a Tien-san eljegesedésének története és a glaciális ciklusok völgyfejlődésre gyakorolt hatása sem teljesen ismert. A kutatás során gyűjtött minták vizsgálatával, ezen folyamatok jobb megértésére is mód nyílik – emelte ki az SZTE Földrajzi és Földtudományi Intézetének oktatója, a kutatás vezetője.

A helyszíni vizsgálatokat és a mintagyűjtést alapos térképező munka előzte meg, melynek során műholdfelvételek és domborzatmodellek segítségével vizsgáltuk a kiválasztott völgyek morfológiáját, a folyóvízi teraszok helyzetét és magassági viszonyait – tette hozzá Vincze Ákos, aki BSc-s hallgatóként a tavasszal különdíjat érdemelt ki vizsgálataival az idei OTDK-n. Így a kutatók jól felépített munkatervvel vágnak neki az útnak.

Az expedíció szervezésében és sikeres megvalósításában további közreműködő partnerek is részt vesznek, így a Tádzsik Tudományos Akadémia Geológiai és Szeizmológiai Intézete, valamint a Tübingeni Egyetem egyik munkatársa, Solmaz Mohadjer, aki amellet, hogy jelentős helyismerettel rendelkezik, nemrég Szegeden részt vett egy nemzetközi konferencián. Szakmai támogatást nyújt még a projekt kapcsán a svájci Lausannei Egyetem és az ausztrál Wollongongi Egyetem lumineszcens kormeghatározó laboratóriuma is. A kutatás eredményei így széles körben hasznosulnak, de nemcsak publikációk formájában, hiszen a laboratóriumi vizsgálatokba több hallgatót is terveznek bevonni, valamint az általánosítható eredmények az oktatásban is alkalmazhatók lesznek. A kutatás 2022 decemberében kezdődött és 2025 novemberében zárul.

Az SZTE kutatói augusztus 18-án indulnak Isztambulon át a vizsgálatok helyszínére, ahonnan szeptember 14-én térnek vissza.

Sajtókapcsolat:

- pr@rekt.u-szeged.hu

© Fotó: Abdullojon Jurajev

© Fotó: panoramio

© Fotó: panoramio
Érintetlen, kietlen tájon folyik a Bartang folyó, amely tele van geológiai emlékekkel.

© Fotó: Solmaz Mohadjer, solmazmohadjer.com
Üledékébe bevágódó folyó és a hátramaradó korábbi ártéri sík, azaz terasz a Zeravshan völgyében.

Eredeti tartalom: Szegedi Tudományegyetem

Továbbította: Helló Sajtó! Üzleti Sajtószolgálat

Ez a sajtóközlemény a következő linken érhető el:

<https://hellosajto.hu/4965/szte-expedicio-indul-kozep-azsia-hegysegeibe-prinz-gyula-nyomdokain/>